

चित्रमहा वासिष्ठः। अग्निः। जगती, १, ५ त्रिष्टुप्।

वसुं न चित्रमहसं गृणीषे वामं शेवमतिथिमद्विषेण्यम्।

स रासते शुरुधौ विश्वधायसोऽग्निर्होता गृहपतिः सुवीर्यम्॥ १०.१२२.०१

चित्रमहसम्- विचित्रमहिमायुक्तम्। वसुं न- धनमिव। वामम्- सुन्दरम्। शेवम्- सुखकरम्। अतिथिम्। अद्विषेण्यम्- मित्रम्। गृणीषे- स्तौमि। सः- असावग्निः। शर्धः- शोकनिवारिणीः। विश्वधायसः- सर्वप्रीणयित्रीर्गाः। रासते- यच्छति। अग्निः- पावकः सर्वभूतहितक्रतुः। होता- देवाह्वाता। गृहपतिः- कुटुम्बपालकः। सुवीर्य- शोभनवीर्यं ददाति ॥१॥

जुषाणो अग्ने प्रति हर्य मे वचो विश्वानि विद्वान्वयुनानि सुक्रतो।

घृतनिर्णिग्ब्रह्मणे गातुमेरय तव देवा अजनयन्ननु व्रतम्॥ १०.१२२.०२

अग्ने। सुक्रतो- शोभनसङ्कल्पभूत। विश्वानि- सर्वाः। वयुनानि- विद्याः। विद्वान्- जानन्। जुषाणः- प्रीयमाणः। मे- मम। वचः- वाचम्। प्रति हर्य- कामय। घृतनिर्णिक्- पूतनवनीतोपलक्षितपूतभावनया पुष्यमान। ब्रह्मणे- मेधाविन उपासकाय। गातुम्- मार्गम्। आ- आभिमुख्येन। ईरय- प्रेरय। देवाः- देवताः। तव- भवतः। व्रतम्- धर्मम्। अनु अजनयन्- यजमानाय ससृजुः ॥२॥

सप्त धामानि परियन्नमर्त्यो दाशद्वाशुषे सुकृते मामहस्व।

सुवीरेण रयिणाग्ने स्वाभुवा यस्त आनट् समिधा तं जुषस्व॥ १०.१२२.०३

सप्त धामानि- भूर्भुवःसुवरादीनि स्थानानि। परियन्- परितो गच्छन्। अमर्त्यः- अमरः सन्। दाशुषे- दात्रे। दाशत्- यच्छति। सुकृते- शोभनकर्मकर्त्रे। मामहस्व- प्रयच्छ। अग्ने। यः। ते- त्वाम्। समिधा। आनट्- व्याप्नोति। तम्। सुवीरेण- शोभनवीर्यसम्पन्नेन। स्वाभुवा- स्वतःसिद्धेन। रयिणा- दानयोग्यधनेन। जुषस्व- सेवस्व ॥३॥

यज्ञस्य केतुं प्रथमं पुरोहितं हविष्मन्त ईळते सप्त वाजिनम्।

शृण्वन्तमग्निं घृतपृष्ठमुक्षणं पृणन्तं देवं पृणते सुवीर्यम् ॥ १०.१२२.०४

यज्ञस्य- पूजायाः सङ्गतिकरणस्य दानस्य । केतुम्- प्रज्ञाभूतम् । प्रथमम्- मुख्यम् । पुरोहितम्- प्रत्यक्षतो हितम् । वाजिनम्- गतिशीलम् । शृण्वन्तम्- आश्रितानामार्तिं शृण्वन्तम् । घृतपृष्ठम्- दीप्तिमन्तम् । उक्षणम्- सेक्तारम् । पृणन्तम्- प्रीणयन्तम् । देवम् । पृणते- प्रीणयित्रे । सुवीर्यम् । अग्निम्- पावकं सर्वभूतहितक्रतुम् । सप्त- सप्त भूर्भुवरादिभूमिकास्था उपासकाः । हविष्मन्तः- चरुपुरोडाशध्यानभावनादिहव्यवन्तः । ईळते- स्तुवन्ति ॥४॥

त्वं दूतः प्रथमो वरेण्यः स हूयमानो अमृताय मत्स्व ।

त्वां मर्जयन्मरुतो दाशुषो गृहे त्वां स्तोमेभिर्भृगवो वि रुरुचुः ॥ १०.१२२.०५

त्वम्- भवान् । दूतः- देवेष्वस्माकं दूतः । प्रथमः- मुख्यः । वरेण्यः- श्रेष्ठः । सः- तादृशस्त्वम् । हूयमानः- आहूतः सन् । अमृताय । मत्स्व- तृप्यस्व । दाशुषः- दातुः । गृहे- सदने । मरुतः- प्राणविशेषाः । त्वाम्- भवन्तम् । मर्जयन्- संस्कुर्वन्ति । त्वाम् । स्तोमेभिः- मन्त्रैः । भृगवः- तेजस्विनः । वि रुरुचुः- शोभयन्ति ॥५॥

इषं दुहन्सुदुघां विश्वधायसं यज्ञप्रिये यजमानाय सुक्रतो ।

अग्ने घृतस्तुस्त्रिर्हृतानि दीद्यद्वर्तियज्ञं परियन्सुक्रतूयसे ॥ १०.१२२.०६

सुदुघाम्- शोभनदोग्ध्रीम् । विश्वधायसम्- सर्वान् पाययन्तीं सर्वलोकहितकरीमिति भावः । इषम्- सदिच्छाम् । यज्ञप्रिये- यज्ञेन प्रीणयित्रे । यजमानाय । दुहन् । सुक्रतो । अग्ने । घृतस्तुः- दीप्त्युच्छ्रयः सन् । त्रिः तानि- भुवनत्रयसम्बन्धिप्रकृतिनियतीः । दीद्यत्- दीपयन् । वर्तिः यज्ञम्- यज्ञगृहम् । परियन्- परितो गच्छन् । सुक्रतूयसे- उपासकस्य शोभनसङ्कल्पं कामयसे ॥६॥

त्वामिदस्या उषसो व्युष्टिषु दूतं कृण्वाना अयजन्त मानुषाः ।

त्वां देवा महयाय्याय वावृधुराज्यमग्ने निमृजन्तो अध्वरे ॥ १०.१२२.०७

त्वाम्- भवन्तम् । इत्- एव । अस्याः- एतस्याः । उषसः- प्रभात्या विद्यायाः । व्युष्टिषु- व्याप्तौ । दूतम् । कृण्वानाः- कारयन्तः । मानुषाः- मनुष्याः । अयजन्त । अग्ने- पावक सर्वभूतहितक्रतो ।

अध्वरे- ध्वररहितकर्मणि । आज्यम् । निमृजन्तः- प्रक्षिपन्तः । देवाः । महयाय्याय- पूजायै
महिम्ने । त्वाम् । वावृधुः- अवर्धयन् ॥७॥

नि त्वा वसिष्ठा अह्वन्त वाजिनं गृणन्तौ अग्ने विदथेषु वेधसः ।

रायस्पोषं यजमानेषु धारय यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥ १०.१२२.०८

अग्ने । वाजिनम्- गतिशीलम् । त्वा- भवन्तम् । विदथेषु- उपासनेषु । वेधसः- मेधाविनः ।

वसिष्ठाः- चित्तवृत्तिस्तम्भकारका उपासकाः । वसु स्तम्भे । गृणन्तः- स्तुवन्तः । नि- नितराम् ।

अह्वन्त- आह्वयन्ति । यजमानेषु । रायस्पोषम्- धनपुष्टिम् । धारय । यूयम् । नः- अस्मान् । सदा-

सततम् । स्वस्तिभिः- मङ्गलैः । पात- रक्षत ॥८॥